

מקורות לשיעור כללי: תולדות חמה

☒ סוגיית הגמרא

- עיין בגמרא שבת דף לח עמוד ב במשנה עד דף לט. "דחלפי אפתחא דגהנמ", וברש"י.
- להרחבה:

☒ פסק ההלכה

- עיין היטב ברי"ף: כיצד הוא פוסק בסוגיא? [דף יח. מדפי הרי"ף]
 - השווה לרמב"ם הלכות שבת פרק ט הלכה ג: במה שונה פסק הרמב"ם מפסק הרי"ף?
 - תשובת הרמב"ם פאר הדור קמ"ב:
- ואמנם מה שזכרת מהליכתך לבבל כבר הרשתיך שתפתח מדרש ותלמד ותורה עם ההתמדה והשקידה על עיון החבור (היד החזקה), ולא תתעסק כי אם בהלכות הרב (הרי"ף) ותעריכו אותו עם החבור, וכשתמצאו מחלוקת בדבר תדעו כי עיון התלמוד יורה אתכם זה, ותסתכלו ותעינו במקומו ותמצאו האמת.

☒ סוגיית הירושלמי

- עיין בירושלמי פרק ג הלכה ג: האם הירושלמי הבין את רבנן כפי שהבין את דעתם הרי"ף או כרמב"ם?

☒ מתי פוסקים הלכה כירושלמי?

- עירובין דף לה מדפי הרי"ף, "וחזינן למקצת רבוואתא" וכו'
 - שו"ת מהרי"ק שורש ק:
- והוא דבר ידוע שרבינו משה (הרמב"ם) רגיל לפסוק על פי ירושלמי יותר מכל הפוסקים הידועים אצלנו ואפילו במקום שאין תלמודנו מוכיח כדברי הירושלמי, לפעמים יפסוק כמותן היכא שתלמודנו מעמיד משנה או ברייתא בשינוי דחיקא והירושלמי מפרשה כפשטא תופס לו שיטת הירושלמי.
- ראב"ד על הרמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ג הלכה ו
 - תשובת הרמב"ם המופיעה בתוך חידושי הריטב"א על יומא דף נו עמוד א:
- דר' ירמיה לטעמיה דאמר "במחשכים הושיבני כמתי עולם" זה תלמוד בבלי, וטעמא משום דלא נהירי להון טעמי דמתנייתא כהלכה כמה דנהירי לרבנן דארץ ישראל. ור' זירא נמי בעי דלשתכח ליה טעמיה דבבלאי, משום דלא נהירן ליה בתר דשמע טעמא דמערבאי, דמנהגא דעלמא דמדכר איניש טפי מאי דגמר ברישא. מיהו לאו בכל הדורות היו כן, אלא בימי רבה ורב יוסף ואבבי רבא דהוו להו שמדות, כדאיתא בהשוכר את הפועלים. ואמרינן נמי בפרק אלו טריפות ערקו רבה ורב יוסף, ור' זירא אמר להו ערוקאי, שהיו בורחין מחמת השמדות, ואמר להו ר' זירא שעם כל זאת לא ישכחו דברי התורה. ואמרינן בפרק המנחות והנסכים "והיו חייך תלואים לך מנגד", זה הלוקח תבואה משנה לשנה, ואם כך ללוקח תבואה משנה לשנה כל שכן לשמדות שיש בו סכנת נפשות, וזהו טעמן של ר' זירא ור' ירמיה. אבל אחרי כן נתגברה התורה בבבל, כל שכן בימי רב אשי, דאמרי' מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד.

- ספר האשכול הלכות תלמוד תורה:

...מה שמצינו שחולק (תלמוד אי"י) על תלמודנו נעזבנו, והא דצם ר' זירא דלשתכח תלמודא בבלאה, ור' ירמיה אמר במחשכים הושיבני זה גמרא בבלי ואמר נמי בבלאי טפשי דיתבי בארעא דחשוכא אמריתון שמעתא דמחשכי, בזמנם לא נהיר להו טעמי דמתנייתא כחכמי ארץ ישראל, דעדין היו שם סנהדרין וגדולי החכמים היו בארץ ישראל, וגזרות מרובות בבבל, כדאמרינן בשחיתת חולין פולמוסא אתא לפומפדיתא, ותו ודאי ארץ ישראל נתקדשה מכל ארצות כדברי רבי זירא אוירא דארץ ישראל מחכים, אבל בימי רבינא ורב אשי היה שלום בבבל ונפיש שמדא בארץ ישראל ואמעייטא הוראה תמן טובא ונחית מן דהוה תמן לבבל כגון רבין ורב דימי וכולהו נחותי דנחתין הכא, רובן חכימי דארעא דישראל.

ואמרו מימות רבי עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד, והתורה מתגברת והולכת בימיו, ודאי אוירא דארץ ישראל מחכים ואמרו ולציון יאמר איש ואיש יולד בה חד מינייהו עדיף כתרי מינן והני נמי הוי התם ונפיק מינייהו תלמודנו לכך עדיפא מתלמודא דארץ ישראל, ותו קמייהו הוה תלמוד ארץ ישראל וידעו טעמי דקדמאי, וכללא הוא הלכה כבתראי.